
De afstamming van den mensch en over teeltkeus met betrekking tot de sekse door Charles Darwin. Uit het Engelsch vertaald en van aantekeningen voorzien door Dr. H. Hartogh Heijs van Zouteveen. Delft, Ykema en van Gijn.

Het is een wel merkwaardig feit, dat juist het orthodoxe Engeland de mannen opleverde, die aan de wetenschap in onze dagen de krachtigste wapenen schonken in den strijd tegen het

traditioneel geloof. Lijell gaf door zijne *Principles of geology* den doodsteek aan het bijbelsche scheppingsverhaal, waar hij aantoonde, niet alleen hoe de aarde in haar tegenwoordigen toestand veel ouder was dan men meende, maar bovendien hoe niet door een plotselinge omwenteling de aarde haar tegenwoordigen vorm verkregen had; hoe de wijzigingen in het aardoppervlak, welke wij nog kunnen waarnemen, voldoende zijn om in een zoo lang tijdverloop alle toestanden geheel en al te veranderen, hoe dus de verheffing der bergen, het ontstaan der eilanden, de zoogenaamde ijsperiode en het zachtere klimaat, dat in Europa daarop volgde, voldoende verklaring vinden in de natuurwetten, die nog steeds hun invloed doen gevoelen. Wat Lijell deed op het gebied der geologie, werd door Darwin met niet minder succes voor de anthropologie verricht. Hier wierp hij de slagboomen omver, die menschelijke kortzichtigheid geplaatst had tusschen de rassen der menschen, tusschen de soorten der bewerkte wesen. Meer nog dan Lijell vond hij bestrijding. Geen wonder: het bijgeloof vond een krachtigen bondgenoot in de menschelijke ijdelheid. Had men zich slechts schoorvoetend gewend in den neger een broeder te begroeten, 't viel hard in den gorilla een neef te moeten zien. Trouwens Darwin zelf stelde zijn lezers niet terstond zoo hoogen eisch. Zijn eerste werk, waarin hij stellingen uiteenzette, reeds vroeger door Goethe, door Lamarck en door anderen ter sprake gebracht, zijn *Origin of species*, was zeer gematigd; zich bijna uitsluitend grondende op de ervaring toonde hij de verwantschap van een aantal schijnbaar verschillende diersoorten aan en de oorzaken, waardoor geleidelijk de wijzigingen hadden plaats gehad, die de afstammelingen van eenzelfde diersoort zoover hadden doen uiteenloopen om eindelijk tot de conclusie te komen: „dat de dieren van ten hoogste vier of vijf stamvaders afstammen en de planten van een even groot of kleiner getal.” Over de plaats, dien de mensch in de dierenwereld innam, liet hij zich niet uit. Intusschen vond zijne leer weldra talrijke aanhangers, het Darwinisme werd een stelsel, waarin de leemten moesten worden aangevuld. Onder hen, die dit beproefden, hebben vooral Haeckel ¹⁾ door de logische

¹⁾ *Natürliche Schöpfungsgeschichte. Gemeinverständliche wissenschaftliche Vorträge über die Entwicklungslehre im Allgemeinen und diejenige von Darwin, Goethe und Lamarck im Besonderen, über die An-*

scherpheidzinnig van zijne redeneering en Karl Vogt door de heftigheid zijner polemieek en zijn schitterenden stijl medegewerkt om Darwin's denkbeelden populair te maken.

Zoo werd weldra de kwestie der afstamming van den mensch de strijdvrage, die door verdedigers en bestrijders van het Darwinisme werd op den voorgrond gesteld. Met belangstelling moest men daarbij uitzien naar het oordeel van den meester zelve. Een tweede werk, waarvan de *Origin of species* slechts als 't ware de inleiding geweest was, *The variation of animals and plants under domestication*, gaf wel geen direkt antwoord op de groote vrage, maar Darwin verliet er toch meer den weg der zuivere ervaring om zich te wagen op 't glibberig pad der hypothese. Zoo in de leer der pangenesis, die de opgemerkte verschijnselen moest verklaren, en volgens welke aan de talloze cellen, uit welke ieder lichaam bestaat, een zeker zelfstandig leven wordt toegeschreven, waardoor zij zich op verschillende wijzen zouden kunnen ontwikkelen, en soms verschillende geslachten sluimeren om eerst later tot ontwikkeling te komen.

Eindelijk verscheen *The Descent of Man and selection in relation to sex*. Gaan wij in 't kort na op welke wijze Darwin daarin den mensch zijne juiste plaats in zijn stelsel aanwijst. Op zijne gewone degelijke en uitvoerige wijze worden vooreerst de punten van vergelijking tusschen den mensch en de overige diersoorten aangetoond. Terecht wordt daarbij gewicht gehecht aan de rudimentaire organen, die evenals bij de overige hoogere diersoorten ook bij den mensch voorkomen en door Darwin reeds in zijn vorige werken uitvoerig waren besproken. Daartoe behooren een aantal spieren o. a. die onder de schedelhuid liggen, en die welke sommige dieren in staat stellen de ooren naar willekeur te bewegen. Enkele menschen bezitten nog het vermogen deze spieren te gebruiken, maar in den regel verkeerden ze in rudimentairen toestand. Zoo ook het derde ooglid, dat bij de vogels zoo goed ontwikkeld is, de reukzin, voor den mensch van minder belang dan voor vele overige dieren en daardoor minder ontwikkeld, het fijne, wollige haar, dat het menschelijk foetus bedekt maar later verdwijnt, enz. Om het

wendung derselben auf den Ursprung des Menschen und andere damit zusammenhängende Grundfragen der Naturwissenschaft von dr. Ernst Haeckel prof. an der Universität Jena. Berlin, Georg Reimer.

bestaan van rudimentaire organen te begrijpen, meent Darwin, hebben wij slechts te vooronderstellen, dat een vroegere voorvader die deelen in volkomen staat bezat, en dat zij onder veranderde levensvoorwaarden zeer verkleind werden, hetzij alleen doordat zij niet gebruikt werden, hetzij door de natuurlijke teelkeus van die individuen, die het minst overladen waren met een overtollig deel, geholpen door de overige boven aangegeven middelen. Op die wijze kunnen wij begrijpen, wat de reden is van het feit, dat de mensch en al de overige gewervelde dieren volgens dezelfde algemeene type gevormd zijn, waarom zij dezelfde vroege ontwikkelingstrappen doorloopen, en waarom sommige rudimentaire deelen bij hen allen voorkomen. Bij gevolg moeten wij onbewimpeld hunne gemeenschappelijke afstamming aannemen.

In het tweede hoofdstuk komt Darwin op geestelijk terrein en bespreekt hij het onderscheid, dat tusschen de geestvermogens van den mensch en die der lagere dieren bestaat. Hij erkent, dat dit onderscheid zeer groot is, terwijl dit te meer in 't oog valt, daar de ontwikkeling van den beschaafden Europeaan en den wilde, hoe verschillend ook, door talloze tusschentrapen wordt aangevuld; maar daarbij meent hij tevens, dat er een veel grooter tusschenruimte in geestvermogens bestaat tusschen een der laagste visschen, zooals een lamprei of een slakprik en een der hoogere aapsoorten dan tusschen een aap en den mensch. Hij betoogt zelfs, dat er ten opzichte van de geestvermogens tusschen den mensch en de hoogere zoogdieren geen fundamenteel verschil bestaat. Daarbij bespreekt hij eerst de verschillende theorieën aangaande de verhouding tusschen instinkt en verstand, toont daarbij aan, hoe de rede en zelfs de spraak ook aan de overige diersoorten niet geheel vreemd, slechts onontwikkeld is en herleidt eindelijk het zedelijk gevoel tot een instinkt der gezelligheid, vereenigd met een werkzamen geest. Aan dit laatste punt is het derde hoofdstuk gewijd.

Zoo is de lezer voorbereid op het betoog, hoe de mensch zich eigenlijk uit den een of anderen lageren vorm ontwikkeld heeft, en hieraan zal ook hij, die er niet door overtuigd is, den lof van groote scherpzinnigheid niet ontzeggen. Natuurlijk speelt de teelkeus hier een groote rol, hoewel Darwin opmerkt, dat deze, ten minste op den lichaamsbouw, minder invloed moest uitoefenen, naarmate de geestvermogens meer ontwikkeld werden. Dan ech-

ter is de groote stap reeds gedaan en de veranderlijkheid, die men nu nog bij den mensch kan waarnemen, verklaart voldoende de wijzigingen, die het menschedom later onderging en door welke het in zoo verschillende rassen geplitst werd.

De beide laatste hoofdstukken van het eerste gedeelte behandelen den stamboom van den mensch en de verschillende menschenrassen. Hoewel Darwin de verwantschap tusschen de drie hoogere verwante klassen van dieren, de Zoogdieren, Vogels'en Reptielen met de beide lagere klassen van gewervelde Dieren, de Amphibiën en de Visschen, vooralsnog onverklaarbaar acht, meent hij, dat in de klasse der zoogdieren de stappen niet moeilijk te begrijpen zijn, en opklimmende tot den mensch laat hij dezen afstammen van de Apen der Oude Wereld, de broeders der Apen van de Nieuwe Wereld. Dat daarmede intusschen juist geen thans nog levende aapsoorten als onze voorouders bedoeld worden, behoeft wel geen betoog.

Het is hier de plaats een woord van lof en erkentelijkheid uit te spreken ten opzichte van de Nederlandsche bewerking, die wij aan de bekwame hand van Dr. H. Hartogh Heys van Zouteveen te danken hebben. Niet tevreden toch ons in gemakkelijken en helderen stijl het foorspronkelijke werk weer te geven, heeft hij het bovendien verrijkt met een groot getal aantekeningen, in welke hij niet alleen eigen opmerkingen maar ook de stellingen van andere Darwinisten aanhaalt, zoodat wij daardoor als het ware een résumé krijgen van de stellingen, op het zoo belangwekkende gebied der afstamming van den mensch door verschillende anthropologen uiteengezet. Vooral bij de hoofdstukken over den stamboom van den mensch en de menschenrassen is hij mild met zijne aantekeningen, die deze onderwerpen nog nader uitwerken dan Darwin dit deed, en geeft hij ook Haeckel's stamboom van den mensch, en diens overzicht der rassen. Aan het eerste dezer beide hoofdstukken zijn ook als bijlage stellingen toegevoegd, door Dr. P. Harting in de Koninklijke Akademie van Wetenschappen voorgedragen, betreffende de ontwikkelingshypothese en de afstamming van het menschelijk geslacht. Geheel in overeenstemming met Darwin ziet dr. H. in de organische schepping (st. 1) „een onafgebroken geheel, van het eerste verschijnen van levende wezens op aarde af tot aan den tegenwoordigen tijd toe”; terwijl hij verder stelt (15) „de schepping van het menschelijk geslacht kan vergeleken worden met de schepping

van elken individueelen mensch. De veranderingen, die bij den laatsten, gedurende de vorming der vrucht in den loop van weinig maanden plaats grijpen, geven een beeld van de veranderingen, die na verloop van millioenen jaren, met het ontstaan van den menschelijken vorm, zoo als wij dien kennen, geëindigd zijn."

Over het tweede gedeelte, dat „de sexueele teeltkeus" behandelt, kunnen wij korter zijn. Darwin gaat uit van de stelling, dat er nagenoeg altijd tusschen de mannetjes een strijd is over de wijfjes, dat de laatsten eene keuze doen, en dat deze strijd een belangrijken invloed uitoefent op den vorm der eersten. De wijzigingen, die deze dien ten gevolge bij de verschillende diersoorten heeft ondergaan, worden uitvoerig besproken. Zij bestaan hoofdzakelijk in de wapenen, die hun in dien strijd ten dienste staan, en in de middelen, door welke zij de wijfjes weten te bekoren, gezang, fraai gevederte of andere natuurlijke sieraden. Hoe deze voordeelen op 't nageslacht in steeds toenemende mate moesten overerven, zal men na de studie van Darwin's vroegere werken gemakkelijk begrijpen. Tegen de toepassing dezer stelling op den mensch zijn echter vrij belangrijke bezwaren ingebracht, vooral naar aanleiding van Darwin's redeneering over de oorzaak der gladde huid bij den mensch. Men zou toch daarbij moeten aannemen, dat op zulke punten gedurende een reeks van geslachten een zelfde smaak bij de vrouwen heerschte, wat met de ervaring in strijd is. Wel is waar merkt Darwin op, dat de modes der wilden veel bestendiger zijn dan de onze, maar aan den anderen kant erkent hij, dat gebaarde rassen hun baarden bewonderen en hoog waardeeren. Daaruit zou moeten volgen, dat ook onze harige voorouders hun dichtbehaarde huid zullen bewonderd hebben, en het is onverklaarbaar, hoe deze mode zoo geheel zou veranderd zijn. Zoo is het ook een bloote hypothese, wanneer Darwin den baardgroei bij de Europeanen aan atavisme toeschrijft. Over 't geheel is dit dan ook het zwakke punt van Darwin's jongste werk, dat hij te veel tracht te verklaren, waardoor het soms den schijn krijgt, dat hij de eene hypothese tracht te bewijzen door eene andere.

Met dat al blijft De afstamming van den mensch een allermerkwaardigst werk, dat er in zijne Nederlandsche uitgave niet minder op geworden is. Het laatste gedeelte is door

den vertaler verrijkt met aantekeningen, hoofdzakelijk ook de statistieke cijfers aangaande Nederland bevattende, voor zoover die tot toelichting van Darwin's stellingen konden dienen.

Ook den uitgever komt alle lof toe voor de nette uitvoering en den schat van uitmuntende afbeeldingen gedeeltelijk naar het oorspronkelijke werk, gedeeltelijk ook naar Brehm's Thierleben.

G. J. Dozy.

II. Godgeleerdheid.

De ware geschiedenis van Jozua Davids uit het Engelsch vertaald door C. Vosmaer.

„Een merkwaardig en treffend boek” verklaart de vertaler in de voorrede, en met die woorden heeft hij stellig den eersten indruk aangeduid, dien iedereen, dunkt mij, bij de lezing van bovengenoemd geschrift moet ontvangen. Vooral in Engeland zal deze geschiedenis van Jozua Davids een' geweldigen schok gegeven hebben, eenigszins gelijk aan den storm voor eenige jaren door Renan's leven van Jezus in Frankrijk en elders veroorzaakt. Ofschoon de geest der nieuwe richting op godsdienstig gebied in den laatsten tijd ook tot Engeland is doorgedrongen, is echter de groote menigte aldaar nog te zeer gevangen onder de macht der overlevering om niet op te schrikken, waar haar een Christus wordt voorgesteld, die slechts „mensch was als andere menschen.” De schrijfster — want na het jongste letterkundig bericht van the Athenaeum dat eerlang een nieuw werk het licht zal zien van „Mevrouw Lynn Linton, de schrijfster van Jozua Davids” mag als zeker worden aangenomen dat werkelijk eene vrouw dit boek vervaardigd heeft — de schrijfster alzoo heeft op het punt harer Christus-beschouwing hare lezers geen oogenblik in het onzekere gelaten. „Jezus was geen stem uit de wolken,” — zegt zij in de voorrede voor de derde uitgaaf door den heer Vosmaer aangehaald — „geen brandend braambosch, geen verschijning; hij ging niet rond met een nimbus om 't hoofd; maar hij was iets werkelijks, een mensch als een onzer. De latere vereering heeft in hare overdrijving het gewoon mensche-